

Marcin Kalita

Funkcjonowanie młodzieżowego żargonu we współczesnej ruszczyźnie

---

Rocznik Instytutu Polsko-Rosyjskiego nr 1, 35-40

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marcin Kalita

Funkcjonowanie młodzieżowego żargonu we współczesnej ruszczyźnie

Artykuł przedstawia problem funkcjonowania współczesnego rosyjskiego slangu. Autor przedstawia wybrane aspekty badania slangu oraz określa najważniejsze tendencje.

Słowa kluczowe: socjolingwistyka, współczesny język rosyjski, żargon

Dzisiejsza socjolingwistyka, zajmująca się problemami współczesnego języka rosyjskiego, w większym lub mniejszym stopniu akcentuje takie terminy jak nowe słowa, nowe wpływy, zapożyczenia i inne. Na współczesny język rosyjski silnie wpływa to, z czym nie miał on wcześniej styczności lub była ona bardzo ograniczona. Nowości, z którymi stale styka się język są odbiciem procesów i wydarzeń zachodzących w życiu społeczeństwa rosyjskiego. Na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat w języku Rosjan, i to nie tylko w języku młodego pokolenia, znacząco wzrosło użycie leksyki, która zajmuje niższe miejsce z moralno-społecznościowo-kulturalnego punktu widzenia niż język literacki, i którą wielu nazywa żargonem.

W większości artykułów i prac naukowych o żargonie opisuje się go jako mowę lub język określonej społeczności socjalnej, łączącej ludzi ze względu na zawód, miejsce zajmowane w społeczeństwie, zainteresowania, wiek. Jednak ta definicja, będąca uogólnionym wariantem wieloletnich badań, nie odpowiada zapotrzebowaniom dnia dzisiejszego. Wygląda to w ten sposób, że w wielu przypadkach określone słowa i wyrażenia ujęte w słownikach żargonu albo już zmieniły swoje znaczenie, albo stały się praktycznie ogólnie używanymi. Jest to szczególnie zauważalne w przypadku gdy przyjrzymy się wysokiej częstotliwości i zapotrzebowaniom na nie w mowie użytkowników języka rosyjskiego,

którzy nie są jednocześnie konkretnymi przedstawicielami określonych grup społecznych.

Żargonizmy, stają się najbardziej zauważalne w praktyce, w mowie w ważne historyczne momenty oraz w czasie przemian, napływu nowych tendencji. Taka sytuacja doprowadza do ich szybkiego rozwoju i szerokiego użycia. Historia ZSRR i historia współczesnej Rosji pamięta parę takich momentów. Przytoczymy trzy. Były to: rewolucja 1917 roku i wojna domowa, Chruszczowowska odwilż, rozpad Związki Radzieckiego. Michaił Graczow nazwał każde z nich po imieniu: lata 20. – *besprizornost'*, lata 50. – *amnestia*, lata 90. – *pierestrojka*¹.

W latach 90. nagłe zmiany w językowych zachowaniach młodego pokolenia Rosjan były spowodowane gwałtownymi przemianami społecznymi, takimi jak: przejście na system wolnego rynku, kopiowanie zachodniego trybu życia, bezkompromisowa, często bandycka, walka o władzę i co za tym idzie wysoki poziom przestępczości w kraju. Językowe dziedzictwo oraz językowe innowacje w żargonowej leksyce jako cecha socjalnego, ekonomicznego, kulturowego przewrotu mającego miejsce 20 lat temu, radykalnie wpłynęło i oddziałuje po dziś dzień na leksykalne źródło żargonu młodzieżowego. Dlatego żargon ten rozpatrywany jest, przede wszystkim, nie jako abstrakcyjny system, a jako socjalny instrument.

Wydarzenia związane z aktywnością młodzieżowej mowy mają miejsce tam gdzie można je urzeczywistnić, tam gdzie znajdują one trwałe podłoże dla dalszego rozwoju. W lingwistycznych badaniach za takie miejsce uważa się gęsto zaludnione rejony, miejsca dużego skupiska ludzi, miasta.

Obserwatorzy miejskiej mowy uważają, że żargon jest częścią tego systemu wraz z interdialektami, *coine*, slangiem. Zgodnie z ogólnie przyjętymi definicjami interesujących nas haseł żargon jest tym językiem, który obsługuje określony obraz życia lub rodzaj tego czym się w nim zajmujemy i nie stanowi podstawowego środka komunikacji. Slang natomiast uważany jest za nieoficjalny rodzaj mowy z zawyżoną ekspresywnością.

---

¹ М.А. Грачев, *Как появляются арготизмы в нашей речи*, „Русская речь” 1996, №4, s. 69

Ze względu na zwiększenie socjalnego znaczenia i aktywności młodzieży w życiu współczesnego społeczeństwa rosyjskiego żargon bierze aktywny udział w procesie rozszerzenia granic między niegdyś oddzielnymi a dzisiaj często przecinającymi się i wzajemnie oddziaływującymi warstwami socjalnymi. Dlatego dzisiaj możemy obserwować proces dyfuzji elementów językowych, zachodzący w języku młodych Rosjan. Na przykład słowa, wchodzące w skład młodzieżowego żargonu, *argo*, slangu używane są nie tylko przez młodych, ale również i przez przedstawicieli starszego w stosunku do nich pokolenia, nie tylko przez ludzi z kryminalną przeszłością, ale i dobrze ułożonych, nie tylko przez niewykształconych, ale i nierzadko przez osoby inteligentne².

Pojęcie młodzieżowy żargon jest postrzegane jako synonim pojęć szkolny, studencki slang, żargon, *argo*³, a także żargon korporacyjny: „Żargon korporacyjny jest tą mową, która istnieje [...] w grupach ludzi, związanych ze sobą, np.: nauką w instytucie lub szkole, służbą w armii, uprawianiem sportu, graniem muzyki, turystyką, kolekcjonowaniem itd.”⁴. Podążając za autorem można dojść do wniosku, że grupowe żargony ze względu na swoje cechy w większości przypadków odnoszą się do młodzieżowego żargonu, dlatego że oprócz szkół, uniwersytetów widzimy inne formy funkcjonowania w społeczeństwie, gdzie kluczową rolę odgrywa młodzież; stałe uzupełnianie armii ma miejsce kosztem młodzieży, sport uprawiany jest przede wszystkim w młodości, to samo dotyczy się muzyki, turystyki w dużym stopniu kolekcjonowania i innych. Jak widać istnieje jeden z podstawowych czynników, określających cechę młodzieżowego żargonu – jest nią młody wiek.

Żargonowa mowa jest bardzo dynamiczna, zmienia się wraz z wiekiem, środowiskiem, często jest to leksyka jednego-dwóch pokoleń. Specyfiką młodzieżowego żargonu jest to, że szczytem jego praktycznej aktualności dla osób, które go używają jest okres nauki, kształcenia się, od średnich klas szkoły do ostatnich lat stu-

---

² В.В. Химик, *Поэтика низкого, или просторечие как культурный феномен*, Санкт-Петербург 2000, s. 87.

³ М.В. Колтунова, *Что несет с собой жаргон*, „Русская речь” 2003, №1, s. 48.

⁴ В.А. Хомяков, *Введение в изучение слэнга – основного компонента английского просторечия*, Вологда 1971, s. 66.

diów (stąd i biorą się częste skojarzenia z szkolnym i studenckim żargonem).

W związku z tym młody wiek jest na tyle wpływowym czynnikiem, dzięki któremu młodzieżowy żargon wciąż się zmienia i żyje i ludzie w wieku 15-25 lat odpowiadają za jego rozwój. Żargon młodzieży odzwierciedla najważniejsze dla tego wieku zainteresowania. Z czasem w związku ze zmianą obrazu życia, środowiska, położenia socjalnego (pojawia się praca, nowe obowiązki takie jak: dom, rodzina, dzieci) ze słownika przeciętnego człowieka stopniowo ubywa leksyka używana w młodości.

Najbardziej otwartym dla wszelkiego rodzaju zmian częścią narodu rosyjskiego jest młodzież. Dowodem na to mogą posłużyć liczne zapożyczenia zarówno z różnych podsystemów języka rosyjskiego jak i z języków obcych (przede wszystkim z języka angielskiego). Tak jak i w przypadku z żargonem „miejsce”, do którego przeważnie trafiają zapożyczenia lub nowe słowa, zależy od sytuacji społecznej. Wielu rusycystów podkreśla dość obfity wpływ anglicyzmów na język młodych, lecz ich sądy opierają się w głównej mierze na leksyce, która dziś nie już nie jest tak popularna jak to miało miejsce wcześniej w latach 80-90., np.: *шубы* – buty, *хайры* – włosy, *паренты* – rodzice itd.⁵

Aktualnie zapożyczenia, które mają swoje korzenie w języku angielskim, nie osłabły. Jednakże anglicyzmy wykorzystywane są, przede wszystkim, nie po to aby z ich pomocą opisać momenty, sytuacje lub cechy charakterystyczne dla codziennego życia społecznego a z reguły znajdują swoje odbicie w specjalnych żargonach, np.: w komputerowych. Dzisiaj miejsce anglicyzmów zajmuje leksyka więzienna (tzw. więzienne *argo*). O osłabnięciu napływu słów angielskiego pochodzenia na język rosyjski pisze M.A. Graczow: „Na początku lat 90. proces ten osłabł i dzisiaj

---

⁵ Е.Г. Борисова, *Современный молодежный жаргон*, „Русская речь” 1980, № 5, s. 51-54; eadem, *О некоторых особенностях современного жаргона молодежи*, „Русский язык в школе” 1981, №3, s. 85; Э.М. Береговская, *Молодежный слэнг: формирование и функционирование*, „Вопросы языкознания” 1996, №3, s. 33; М.В. Колтунова, *Что несет с собой жаргон*, „Русская речь” 2003, №1, s. 48.

w młodzieżowym żargonie dominuje więzienna leksyka”⁶.

Z problemem pojawiania się nowych słów związane jest także pytanie o świadomość pochodzenia i znaczenia używanych przez młodzież wyrażań. Dotyczy ono również więziennej leksyki. Nieświadomość używania uwidacznia się przede wszystkim tam gdzie wykorzystywana jest leksyka wymyślona w innych sferach życia. „Do sporej części *argotyzmów* młodzież odnosi się jak do ‘swoich’, nie podejrzewając, że ta leksyka pochodzi z bandyckiego języka...”⁷. Nie tylko bandycka mowa tworzy grupy słów, z których czerpie młodzież: „Nie mniej niż jedna trzecia żargonizmów pojawia się jako pochodne znaczenia słów, których podstawowe znaczenia są literackimi”⁸. Słowo pojawia się w nowej sytuacji i zmienia swoje znaczenie.

Procesy przejścia nowych słów w leksykalny zasób młodzieży charakteryzują się tym, że do niego „...prawie nie przedostają się *argotyzmy* oznaczające niuanse popełnianych przestępstw, specyficzne narzędzia przestępstw, konkretne realia życia więziennego”⁹.

Badając mowę młodych Rosjan i procesy formowania się widzimy, że tworzy ją, wykorzystuje i rozprzestrzenia z reguły pleć męska. Aby dojść do takiego wniosku nie trzeba nawet przeprowadzić oddzielnej ankiety, a wystarczy przeanalizować grupy, które „karmią” swoją leksyką młodzież. Według danych Federalnej Służby Więziennej (ФСИН) ilość więźniów płci męskiej wynosi ponad 80%¹⁰. Większość przedstawicieli innych żargonów wchodzących w skład grupy młodzieżowego żargonu, na przykład: osoby znające się na komputerach, żołnierze, sportowcy oraz osoby biorące narkotyki, a także, ci którzy je sprzedają – oni również stanowią męską część młodego rosyjskiego społeczeństwa. Badania przeprowadzane w genderowym aspekcie są najlepszym tego potwierdzeniem.

---

⁶ М.А. Грачев, *op. cit.*, s. 81.

⁷ *Ibidem*, s. 79.

⁸ Р.И. Розина, О.П. Ермакова, Е.А. Земская (red.), *Слова, с которыми мы встречались: Словарь общего жаргона*, Москва, 1999, s. 12.

⁹ М.А. Грачев, *op. cit.*, s. 88.

¹⁰ *Демография "заключенности"*, <http://demoscope.ru/weekly/2009/03..>

Функционирование молодёжного жаргона в современном русском языке.

В статье рассматривается вопрос современного русского жаргона. Автор анализирует избранные категории в социолингвистических исследованиях и отмечает их главные тенденции.

Ключевые слова: социолингвистика, современный русский язык, жаргон

Contemporary Russian youth jargon.

The article presents contemporary Russian slang. The author presents some aspects of studies in Russian jargon and its main tendencies

Key words: sociolinguistic, contemporary Russian language, jargon

Marcin Kalita – doktorant na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Zainteresowania naukowe: językoznawstwo rosyjskie, socjolingwistyka, językowy obraz świata